

JOHAN STRENG

VALKOINEN VALHE

VALKOINEN VALHE

Valmistaja: Books on Demand GmbH
Norderstedt, Saksa

Kustantaja: Books on Demand
Helsinki, Suomi
ISBN: 9789523303720

JOHAN STRENG

VALKOINEN VALHE

Hallitusmuoto 17.7.1919

5§. Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaiset lain edessä.

6§. Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden puolesta.

7§ Suomen kansalaisella on oikeus oleskella omassa maassa, vapaasti täällä valita asuinpaikkansa ja kulkea paikkakunnasta toiseen.

Raittiusväen pähänpintymä, kieltolaki oli tulossa matkansa päähän. Heti sisällissodan päättymisen jälkeen oli valkoinen puoli ensi töikseen laatinut kieltolain estääkseen juoppouden paheen leviämisen syövän tavoin vasta perustetun itsenäisen valtion ruumiiseen. Tarkoitus oli ollut toki hyvä, poistaa alkoholin käytön haitat yhteiskunnasta, mutta valitut keinot eivät tepsineetkään. Aluksi tietysti oli saatu hyviä kokemuksia, kun alkoholin saaminen luvallisesti oli tyssääntynyt ankariin normeihin, mutta tuota pikaa oli viinan salapoltto ja ulkomailta salakuljetettu väkijuoma saavuttanut kansakunnan jakamattoman hyväksynnän. Ja niinhän se oli, että laki, joka ei ollut yleisen mielipiteen mukainen, tuota pikaa osoittautui epäonnistuneeksi. Se johti ylenmääräiseen lakimääräysten rikkomiseen. Viranomaiset rupesivat katsomaan rikkomuksia läpi sormien ja viinan salakauppa sai yleisen hyväksymisen.

Maan hallitus piti kuitenkin jääräpäisesti kiinni laista siitä huolimatta, että viinan kulutuksen lisätuotteena väkivaltarikollisuus paisui ennätyslukemiin. Miestapot olivat yleisiä etenkin suuremmissa kaupungeissa. Niin tapahtui myöskin Viipurissa. Työväen kansoittamissa kaupunginosissa, kuten Kolikkoinmäellä tappelut ja muut veriteot kuuluivat kuvaan. Niistä alkuun kirjoiteltiin lehtien etusivuilta isoin kirjaimin mutta lopulta ne arkipäiväistyivät eivätkä enää ylittäneet uutiskynnystä.

Viipurin rikospoliisin ne kyllä pitivät liikekannalla. Tosin tutkinnat hyvin usein päättyivät tuloksettomina ja jutut siirrettiin selvittämättömien rikosten rekisteriin. Rikospoliisin uusi nuori päällikkö Paavo Männistö oli ensi töikseen saanut tehtäväkseen maineikkaan liikemiehen murhan selvittämisen. Oliko kysymyksessä murha vai tappo tai jotain muuta ei ollut itsestään selvä. Se selviäisi vasta mutkikkaan rikosvyyhden perkaamisen jälkeen. Joka tapauksessa liikemies oli löydetty Tervaniemen puistosta pahoinpideltynä ja kuollut saamiinsa vammoihin.

Lääninsairaalassa, missä tavanmukaisesti lääninlääkäri suoritti obduktion sen selvittämiseksi, miten rikoksen uhri oli menettänyt henkensä, ylikomisario Männistö kuunteli korva tarkkana, miten tohtori Ekström tiukan asiallisesti teki selkoa oletetusta kuolinhetkestä ja muusta käyttäen latinalaisperäisiä

ilmauksia vammoista ja niiden yhteydestä rikoksen tekotapaan. Epäselväksi ei jäänyt, että kyseessä oli jotain muuta kuin tapaturmainen kuolema. Jäljistä päätellen vainaja oli saanut reilusti turpiinsa. Astaloa ei ollut ilmeisesti käytetty, mistä saattoi päätellä, että vammat oli aiheutettu nyrkin iskuin. Tekijästä ei ollut tietoa eikä se asia kuulunutkaan lääkärin tehtäviin.

Oikeuslääkäri oli laatinut tutkittavasta alustavan ruumiinavauspöytäkirjan, johon oli merkitty kaikki relevantiksi katsottu tieto.

– Osaatko arvioida vainajan kuolinhetken? kysyi Männistö.

– Sitä on aivan mahdotonta sanoa aivan eksaktisti, siis tarkalleen, mutta olen pöytäkirjaan merkinnyt oletetun kuolinajan parin kolmen tunnin tarkkuudella.

Lääkäri osoitti kohtaa lomakkeessa. Kuolinhetkeksi oli merkitty iltapäivä.

Männistö tunnisti vainajan, vaikka rujoiksi runneluista kasvoista tunnistaminen olikin vaikeaa. Liikemies oli tunnettu henkilö kaupungissa ja joissakin piireissä sangen arvostettu. Hän oli nuoresta iästään huolimatta ehtinyt luoda itselleen mittavan omaisuuden kuljetusalalla ja päässyt johtavan kauppiaapiirin suosioon. Kieltämättä rynniminen porvariston eturintamaan vaati kekseliäisyyttä ja tietynlaista nokkeluutta eikä oveluudestakaan ollut

haittaa. Ja tämä teki asian tutkinnasta vaikeasti ratkaistavan.

Männistöllä oli tutkinnan alkuhetkestä saakka kuvitelma, miten kaikki tapahtui, mutta se ei riittänyt. Tarvittiin todellista näyttöä. Juttu oli jo liukumassa ratkaisemattomien rikosten pohjattomaan kaivoon, kun aivan odottamaton tapahtuma ja vihje antoivat tutkimukselle uuden suunnan. Mutta se tapahtui vasta kuukausien päästä tapahtumasta.

Komisario Männistö poistui lääninsairaalaan kiihtelyään oikeuslääkärinä seikkaperäisestä esityksestä, jota maallikonkin oli helppo ymmärtää. Ulko-ovella hän seisautui ja näytti miettivän asian saamaa käännettä ja päätti jatkaa matkaansa jalkaisin Kolikkoinmäelle tavatakseen lapsuuden ystävänsä Veikko Jurvasen.

Tuona syyskuisena aamuna hovioikeuden tuomari Sarakivi oli herännyt jo varhain. Syynä varhaiseen herätykseen oli kiireinen päivän työjärjestys, asioiden esittelyvuoro Hovioikeuden istunnossa, joka osui hänen kohdalleen keskimäärin kerran kuukaudessa. Eikä siinä ollut kaikki. Heinjoen metsäiseltä suoalueelta oli löydetty suutari Mätön eloton ruumis. Epäily lapualaisten murhatyöstä oli tullut päivänvaloon. Tuomari Sarakivi oli määrätty Muolaan kihlakunnan tuomarin sijaisena pitämään syyskäräjät. Syytettynä suutari Mätön murhasta oli lapualaisten kurinpitoretkikunnan johtaja, itsensä Vihtori Kosolan poika. Se tuotti ylimääräistä harmia jo yksinomaan sen vuoksi, että hovioikeuden jäsenten sympatiat olivat perinteisesti olleet lapualaisten puolella. Ja nyt oli valtakunnallisen lakonmurtaja-kaartin johtaja Martti Pihkala henkilökohtaisesti saapunut Viipuriin neuvotellakseen syytteestä luopumisesta. Suutari Mättö oli ollut noita kylähulluja,

joiden puheista ei paljon piitattu. Mies oli saarnannut neuvostomaan ihanuudesta ja kiihottanut alhaisista rahvasta kapinointiin valtaapitäviä vastaan. Tosikkomaiset pohjalaiset olivat ottaneet kuitenkin toisissaan hourupään puheet. Kosolan talon salissa oli sitten päätetty antaa ukolle sakinhivutusta ja Pentti Kosola etunenässä lähetetty asialle. Suutarin pelottelu oli kuitenkin johtanut toheloinnin seurauksena siihen, että ase oli vahingossa lauennut. Syynä siihen oli mainittu suutarin vikurointi. Näin oli kuulustelupöytäkirjaan merkitty.

Ei hovioikeuden tuomari ollut paha mies. Hän oli vain tavan ja säätynsä mukaan kuulunut veljessodan valkoiseen leiriin, osallistunut Viipurin valtauksen jälkeen kenttäoikeuden tuomarina kapinallisten tuomitsemiseen muiden tuomarien tavoin ja saanut sieluunsa vamman. Lakimiehen tutkinnon suorittaneelle oli itsestään selvää, etteivät sellaiset pikatuomioistuimet olleet lainmukaisia puhumattaakaan niistä laittomista mestauksista, jotka olivat tapahtuneet hyökkäysvaiheen puhdistuksissa. Oma-tuntoa oli sodan jälkeen lepytetty sankarillisen vapaussodan myytillä. Olihan valkoinen kenraali itse lausunut nuo ylevät sanat voitokkaan taistelun jälkeisinä päivinä, jotka oli merkitty virallisena totuutena kansakunnan aikakirjoihin. Se ei ollut koko totuus hovioikeuden tuomarille, jolla oli henkilökohtainen kokemus tapahtumista.

Taloudenhoitaja oli asettanut varhaisen kattauksen tuomaria varten aamuseitsemältä. Lapset olivat vielä nukkumassa ja heidän herätykseen oli vielä aikaa toista tuntia, jolloin Miina laittaisi uuden kattauksen heitä varten ja huolehtisi kouluun menosta. Oikeastaan Miina oli palkattu kotiapulaiseksi mutta äidin jouduttua keuhkotaudin vuoksi parantolaan, oli Miina ottanut hoitaakseen kaikki kotitalouden tehtävät tuomarin taloudessa.

Tuomari Sarakivi hörppäsi kiireisesti kahvinsa, ahtoi suuhunsa tuoreet runsaalla voilla ja marmeladilla voidellut sämpylät, pyyhki suunsa valkoiseen puuvillapyyhkeeseen ja syventyi sitten päivän lehteen.

Ja siinä se sitten oli otsakkeena porvarislehden etusivulla kissan korkuisin kirjaimin. Sensaatio, mikä villitsi koko kaupungin eri syistä. Valle Resko kohtaisi narukehässä amerikkalaisen mustan neekerin. Eikä amerikkalainen ollut kuka vaan. Joe Windy Miller oli nimeä saanut nyrkkeilijä, jonka haaveet ammattilaisurasta olivat kärsineet haaksirikon iloisen kaksikymmentäluvun loppuessa suuren Wall Streetin pörssiromahduksen myötä. Joen manageri oli nähnyt parhaaksi jättää toistaiseksi haaveet rahakehistä ja odotellessa parempia aikoja päättänyt kierrättää lupaavaa nuorukaista amatöörikehissä pitkin Eurooppaa tähtäimenä iskeä kultaa Los Angelesin tulevissa olympiakisoissa ja sen jälkeen kat-

soa sopiva hetki suojattinsa paidan poistamiseksi ammattilaiskehissä.

Joe Windy Miller oli osoittautunut voittamattomaksi omassa sarjassaan. Vastustajat olivat kellistyneet ilman täyttä aikaa kiertueen aikana Pariisista Tukholmaan. Mukana seurannut urheilutoimittaja Cleveland Harris oli lehteensä *Boxing Time* kirjoittellut mahtavia tarinoita Millerin ylivoimaisuudesta vanhalla mantereella. Ja jostain kohtalon oikusta oli Miller tai paremminkin hänen valmentajansa hellynyt Vallen ruikutukseen tulla antamaan näyttteen taidoistaan Viipurin Nyrkkeilijöiden nyrkkeilytahtumaan.

Valfrid Resch oli antanut näyttteen taidoistaan jo vuoden 1928 Amsterdamin olympiakisoissa ja pari vuotta myöhemmin Euroopan mestaruuskilpailussa Budapestissa. Mutta valitettavasti huonoin tuloksin. Syynä oli ollut huono arpaonni. Jo ensimmäisessä ottelussa vastustajaksi ilmaantui tuleva Euroopan mestari ja Vallen kilpailumatka päättyi siihen. Oikeaa tilannekuvaa Vallen taidoista ei ollut päässyt syntymään. Tarvittiin kipeästi ulkomaisia kontakteja vakuuttamaan Nyrkkeilyliiton johtoa miehen kyvyistä kansainvälisillä areenoilla. Lama-aika oli syventänyt liiton kassaa niin, ettei näyttänyt olevan varaa lähettää Losin olympialaisiin kuin yksi nyrkkeilijä tai korkeintaan kaksi ja sekin oli osittain ulkopuolisen tuen varassa. Mutkia matkaan oli aiheu-

tunut Viipurin Voimailijoiden halu suosia painia nyrkkeilyn kustannuksella. Suivaantuneena vallitsevasta olotilasta oli Valle perustanut uuden seuran Viipurin Nyrkkeilijät ja saanut houkuteltua parhaat boksarit siirtymään uuden seuran riveihin työläisurheilijoita lukuun ottamatta, jotka harjoittivat pugilistin taitojaan Talikkalan Tovereissa. Ja totuuden nimessä on sanottava, että toverit olivat ehkä taitavampia, joskin tuota taitoeroa ei päästy käytännössä toteamaan. Työläisurheilijoita ja heidän seurojaan ei päästetty mukaan yhteisiin mittelöihin. Eriseuraisuus johti siihen, että työväen mestaruudesta iskettiin erillään. Kansainvälisiin edustustehtäviin ei kuitenkaan ollut mitään asiaa. Monopolin niihin oli vallannut porvaripuolen seurat.

Mutta asiaan. Nyrkkeilyilta oli jo aikoja sitten loppuunmyyty. Viipurilaiset, jotka olivat mielestään jo halunneet unohtaa toistakymmentä vuotta vanhat ikävät asiat, olivat hullaantuneet kevytmielisiin harrastuksiin ja huveihin. Teatterin ja musiikin ohella ruumiin kulttuuri oli vallannut viipurilaisten sydämet unohtamatta viihteen nautintoja ruoan ja juoman merkeissä lukuisissa korkealaatuisissa ravintoloissa, kuten Espilässä tarjotun kovan teen seurassa, mikä taas johtui typeränä pidetyn kielto-lain rajoituksista. Ja niinhän se on, että lakia, jota ei koettu järkeväksi, katsottiin usein harmaiden silmälasien läpi ja rikottiinkin häpeilemättömästi. Laki

loi myös uuden trokarien luokan, jotka rikastuivat laittoman viinan avulla. Ei niin, etteikö gulassikapitalismia olisi harjoitettu aikaisemminkin. Monet nykyiset herrat olivat omaisuutensa luoneet suurso-dan aikana hämäreperäisinä pidettyjen liiketoimien-sa kautta.

Nyrkkeilyiltaa oli mainostettu Valle Reskon suu-rena kohtaamisena maailman luokan vastustajan kanssa. Lieneekö kiinnostus itse otteluun ollut syy-nä sen saamaan kiinnostukseen vai mustan miehen näkeminen kehässä. Joe Windy Miller oli jotakin, mitä ei aiemmin ollut harjoitussalilla nähty, liikkui ketterästi kuin pantteri ja iski salaman nopeasti koukkujaan sparraajansa ylävartaloon. Oli selvää, ettei Vallen kunto kestäisi kehässä täyttä aikaa.

Mutta sitten ottelua edeltävänä päivänä sattui kummallinen välikohtaus. Nyrkkeilyilta oli saamas-sa nolon päätöksen. Punnitustilaisuudessa oli Valle Resko onnekseen osoittautunut sarjaansa nähden ylipainoiseksi. Joe Windy Miller oli yllättäen val-mentajansa kehotuksesta kieltäytynyt ottelemasta. Cleveland Harris oli yrittänyt lepytellä mustaa miestä vetoamalla siihen, että kysymyksessähän oli vain jonkinlainen näytösottelu. Mutta mikään ei kääntänyt Joen päätä. Oli hankittava painomitat täyttävä vastustaja. Simon Klimscheffskij kävi kuumana. Vaarana oli, että katsojat vaatisivat mak-

VALKOINEN VALHE kertoo nuorukaisen elämästä sekasortoisessa Viipurissa. Valtaa pitivät Pihkalan kaarti ja suojeluskunnat yhdessä ja erikseen. Etsivä Keskuspoliisi käyttäsi kommunisteja myötäillen lapualaisia. Hallitusmuodon takaamat vapaus, veljeys ja tasa-arvo eivät koskeneet punikin poikaa.

JOHAN STRENG kuvaa varmallalla humoristisella tyylillään iloisen 20-luvun arkea orpopojan näkökulmasta.

